

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרשת פנחס תשפ"ג
פרקי אבות פרק ו' המשך משנה א'
שנה ה' • גליון רנ"ד

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של תורת רבינו - נא להתקשר למספר: 1-718-854-2290 EXT 9 או לפקס: 1-718-705-8608

חדש!

אפשר לשמוע השיחה הנדפסת בנתיבות יושר של כל שבוע במספר: 1-718-559-6660

תוכן העניינים

שיחה זו נאמרה בס"ש פרשת פנחס תש"ן

"מצוות אנשים מלומדה" -
לגדול בדעת כדי לדעת מהו
רצון ה'

כמה דרגות בחסרון בקיום המצוות ג

מדריגה פחותה ממצות אנשים

מלומדה ד

הזהירות כדיבור ה

יזהר שיהיה לימודו על מנת לקיים ה

מיהו שומר תורה ו

ההשגות מהו חשיבות לימוד

התורה ט

חומר הדבר כשאין מנצלים את ימי אלול

כראוי יב

חומר מי שאינו לומד מהתורה דרכי

התורה יג

תכלית התורה ע"מ לעשות יד

ענין פרנסני ככלב יד

ענין בן שלש עשרה למצוות טז

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים

רח' שחל 5, בני ברק

טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

שיחה זו נאמרה בס"ש פנחס תש"ן

"מצוות אנשים מלומדה" - לגדול ברעת כרי לדעת

מהו רצון ה'

יוליבו רחק ממני, הוא לא מקיים את המצוה עם החשק הראוי. אילו היה עוסק בצבירת כסף וזהב, יואלט ער געקליבען גאלד מיט זילבער, היה מקיים המצוה עם חשק יותר גדול.

המדריגה היותר קטנה הוא 'אז די קאפ גייט אויך נישט מיט'. את מעשה המצוה הוא עושה בלי מוח, שגם בשכלו ובדעתו אינו מחשיב את המצוות, וזהו מדריגה הרבה יותר קטנה.

הנביא מדבר מאותם שבחיצוניות הם מקיימים המצוות בשלימות, 'בפיו ובשפתיו כבדוני', שבחיצוניות קיימו המצוה בשלימות ונתנו את הכבוד להשי"ת. אך מהאופן שגם 'בשפתם לא כבדוני, שגם העשיה אינה עשיה באופן הראוי, שמעשה מצוה שמקיימים אינו מקיימים בשלימותה, מזה הנביאים אינם מדברים כלל.

לדוגמא, אחד שמתפלל ללא כוונה, או שלומד

...הנביא ישעיה מוכיח את ישראל (ישעיה כט, יג), 'וַיֹּאמֶר ה' יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעַם הַזֶּה בְּפִי וּבְשַׁפְתָּיו כְּבִדּוֹנִי וְלִבּוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶינָה יְרֵאָתָם אֵתִי מִצְוֹת אַנְשִׁים מְלֻמְדָה'.

וְלִבּוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי, היינו שהאדם מקיים מצוה, אבל אינו בוער בו חשק ורצון לקיום המצוה, 'ס'ברענט נישט דער רצון, אַ חשק פעלט'.

יש מדריגה קטנה יותר, שגם המוח אינו משתתף בקיום המצוה, 'אפילו דער מוח ארבעט אויך נישט'. וזהו הדרגה של **וְתִהְיֶינָה יְרֵאָתָם אֵתִי מִצְוֹת אַנְשִׁים מְלֻמְדָה**. שהאדם מקיים את המצוות מתוך הרגל בעלמא, ולא כי המוח מבין חשיבות המצוה.

כמה דרגות בחסרון בקיום המצוות

יש לך אחד שכאשר הוא מקיים את המצוה הוא מכוון לקיימה, ומבין ומכיר חשיבות המצוה. אלא שבשעת קיום המצוה

לאחד שצריכים לנהוג בו בדרך ארץ ובכבוד, הרי שהנהגה זו היא גורם לשנאה גדולה וכעס גדול מצדו של השני.

מדריגה פחותה ממצות אנשים מלומדה

הבה ונתאר לעצמינו, 'לאז מיר זיך פארשטעלען'. אילו היה הנהגת הבן לאביו ואמו בביתם, או הנהגת התלמיד לרבו, או הנהגת הפועל כלפי בעל הבית בבית מסחרו, באופן זה כפי מה שאנו מקיימים התורה והמצוות. שהדיבור אל השני היתה ללא כוונה וללא מחשבה, וכשהשני היה אומר לו איזה ענין לעשות לא היה לוקח את הדבר למוחו להתבונן מהו כוונתו באמירה זו, והיה שומע בקולו רק באופן חלקי, ער וואלט איהם געפאלגט אביסעל יא אביסעל נישט, אילו היה הנהגה זו כלפי אחד בעולם, הרי שעל ידי כן היה מתהווה ביניהם מחיצה של ברזל, 'אין די וועלט וואלט זיך אוועק געשטעלט אַ מחיצה של ברזל'.

אף על פי כן, הליכות חיינו בשמירת התורה והמצוות היא באופן זה - עד כדי כך שאין אנו יכולים לומר שאנו עומדים

באופן שאינו יודע מהו לומד. או אחד שמדבר דיבורי לשון הרע ושאר דיבורים אסורים. אחד שהקשר והשייכות לזולתו הוא באופן שפוגע ומצער את השני, אַ מענשט וואס זיין שייכות צום צווייטען איז אַ שטעכעדיגע, אַ בייסנדיגע. כל זה אינו נכלל בכלל 'מצות אנשים מלומדה', לפי שאז יש חיסרון בעצם קיום המצוות, שנחסר גם 'בשפתיו כבדוני', כי זה רק עשיה חלקית, 'ס'איז אַ האלבער טועכטס, האלב טוהן און האלב נישט טוהן'.

זהו דבר ברור, שאילו היה ההנהגה כלפי השני שהוא מחויב לתת לו כבוד וחייב לשמוע בקולו. הן אם זה כלפי אביו ואמו או רבו. או העבד לאדונו או להמלך. אם השמיעה בקולם תהיה באופן ובצורה שמקיימים את המצוות כלפי כביכול, שיש חיסרון אפילו ב'בשפתם כבדוני', שמתפללים ללא כוונה, או שבשעת לימוד התורה אין לו רצון בכלל לדעת מה שלומדים, וככל היוצא מפיו הוא מדבר. והתנהגותו לשני הוא באופן שמצער את השני, 'מ'פיהרט זיך צו יענען מיט אַ שטעכעדיגע אופן'. אילו היה האדם נוהג בהתנהגות זו

הזהירות בדיבור

כשהאדם אינו מתבונן

בדיבורים

שהוא מדבר, שהאדם מדבר במשך היום הרבה דיבורים מלבד דיבורי תורה ותפילה, וכשהאדם אינו שם על לבו ואינו מתבונן בדבריו. הרי שחלק גדול מהדיבורים הם דיבורים כנגד התורה.

אין אנו מדברים מדברי חולין,

אלא נגד התורה ממש. מדברים דיבורי ליצנות, דיבורי רכילות, או שמזלזלים בכבודו של השני, או שפוגעים בשני, 'געשטאכען אָ צווייטען'. באופן שחלק מהדיבורים הם כנגד התורה ממש.

אכן מי שחי מתוך חשבון, אחד

שחי מתוך השקפה ומחשבה לקיים תורה ומצוות, זהו באמת סתירה לאדם זה שמדבר כל דיבוריו ללא חשבון.

יזהר שיהיה לימודו על מנת לקיים

מי שעוסק בתורה ומהלך חייו

הוא באופן שמדבר כל דיבוריו ללא חשבון, הרי זהו חלילה בכלל 'הלומד שלא על מנת לקיים'. שכן מי שעוסק בתורה הרי

במדריגה של 'מצות אנשים מלומדה', במהלך של 'כבדוני בשפתם'. ולוואי והיינו עומדים כבר במדריגה זו של מצות אנשים מלומדה, במהלך של 'כבדוני בשפתם', כי אין אנו עומדים עדיין אפילו במדריגה זו.

מהו 'מצות אנשים מלומדה'.

אחד שמקיים המצוה בשלימות, אלא שמקיימה ללא חשק וללא התלהבות, 'אָהן אַ ברען טוהט ער עס'. ויש מדריגה יותר קטנה, שגם בשכלו אינו מחשיב את מעשה המצוה. אבל המצב אצלנו הוא שהעשיה אינה עשיה, וזהו עשיה פחות מכשיעור, 'ביי אונז איז דער מצב אז דער טוהן איז נישט געטוהן, ס'איז געטוהן פחות מכשיעור'.

כשהוכיחו הנביאים את בני

ישראל לפני

החורבן, כשהוכיחו ישעיה וירמיה את ישראל, הוכיחו אותן על מה שמעשה המצוה היתה באופן של 'וליבו רחק ממני', 'מצות אנשים מלומדה'. אבל דרגתנו היא הרבה יותר נמוכה וחלשה מזה, 'אונזער דרגה איז אסאך שוואכער, אסאך קלענער'.

ואם כן, על אחת כמה וכמה אחד שלמד ויודע מהו המעשה שצריך לעשות ולקיים, אלא שלמעשה אינו נוהג כפי מה שלמד וכפי ידיעותיו, בוודאי שלודון ייחשב, 'וואס פאר אַ זדון ליגט אין דעם'.

מיהו שומר תורה

כשאנו מחשיבים מי נחשב לעובר על דברי תורה ומיהו נחשב לשומר תורה, אנו ניגשים לזה עם השגות מצומצמים שקלטנו מאנשים קטנים בעלי השגות קטנים, מיט מצומצמ'דיגע פלאטשיגע השגות וואס מ'האט קולט געווען פון קליינע מענטשעלעך מיט קליינע השגות'.

אצלנו מי נחשב לאינו שומר תורה, מי שמחלל שבת ואינו מניח תפילין, זה נחשב אצלנו לאדם שעובר על התורה. ומיהו 'שומר תורה', מי ששומר שבת ומניח תפילין ואוכל כשר ועומד להתפלל שלושה פעמים ביום, זהו שומר תורה.

השגה זו מגיע אלינו מחמת השגות קטנות ומצומצמות, 'מצומצמ'דיגע קליינע השגות'.

יודע ורואה מהו רצון ה'. הוא לומד את הדינים בשולחן ערוך, ולומד את דברי הרמב"ם, ויודע מהו רצון ה'.

מה הם המצוות שהתורה ציוותה לנו: איך תהיה הנהגת האדם ואיך תהיה דיבורו. אם רוב דיבוריו והנהגותיו הם כנגד התורה, והוא עוסק בתורה ורואה מה שהתורה מצווה עליו, נמצא שהוא לומד שלא על מנת לקיים.

חז"ל אמרו (אבות ד, טז), 'ששגת תלמוד עולה זדון'. והכוונה בזה הוא, שמאחד שיש בידו ללמוד יותר וכשירבה בלימודו ידע יותר איך להתנהג בפועל, לעשות ולקיים המעשה אשר יעשון כדי לקיים התורה. אבל אם אדם זה אינו מוסיף בלימודו, נמצא שהוא עובר על דברי התורה בשוגג ונחשב בעינינו כשוגג לאחר שעשה מה שעשה מחמת חיסרון ידיעה.

אך חז"ל קובעים עדיין שזהו 'שגת תלמוד', כי היה לו הברירה בידו לדעת כדת מה לעשות, אלא שהוא מתעצל ואינו לומד ואין לו הידיעות, ואז בשוגג אינו מקיים דברי התורה, ובשמים דבר זה נחשב כמזיד.

ועל אף שאינו לוקח את הראבער'ס של אביו כדי שלא יצטרך אביו ללכת לגשם, אבל עד לנקודה זו הוא עושה הכל כנגד אביו.

כעת נתבונן בדבר. האם בן זה נחשב למכבד אביו או למי שאינו מכבד אביו. אוי לו לכיבוד אב שכזה. 'א יענער מכבד אביו ואמו איז דאס'. וזהו האמת, שאף שיש גבול שאינו עובר ואינו עושה כנגד אביו ואמו, ואינו מבזה את אביו ברבים, ואין הוא מכלה את כל מאכלי השבת, לאחר שהכניסה אמו כוחות בהכנות אלו, ואין הוא לוקח את הראבער'ס של אביו.

כעין זה הם ההשגות שיש לנו לגבי שמירת תורה ומצוות. מי נחשב בעינינו לשומר תורה ומצוות, מי ששומר שבת, שאינו כופר במעשה בראשית והוא קרקפתא דמנח תפילין, ואינו מטמם את ליבו בנבילות וטריפות. הוא הנחשב בעינינו לשומר תורה ומצוות. אף שאינו מקיים את התרי"ג מצוות והד' חלקי שולחן ערוך. זהו ההשגות שלנו מיהו שומר תורה ומצוות.

ומיהו אינו שומר תורה ומצוות, זה שהוא מחלל שבת וכופר במעשה בראשית וקרקפתא דלא מנח תפילין ואוכל נבילות וטריפות.

אך האמת הוא, ש'שומר תורה' זהו מי ששומר את דבר ה'.

הבה ונתאר לעצמינו, בן בביתו שצריך לשמוע בקול אביו ובקול אמו. איך הוא מכבד את אביו ואמו, על ידי מה שאינו מבזה את אביו ואת אמו. לדוגמא, לאחר שכבר הכינו את כל מאכלי השבת ביום חמישי, אין הוא מכלה ביום שישי לפנות בוקר כל מה שאמו הכינה לכבוד שבת. וכשיש גשם בחוץ, אין הוא לוקח את הראבער'ס של אביו. עד כאן הכיבוד אב ואם שלו. אבל שלא בפני רבים, הרי הוא אומר לאביו ככל העולה על רוחו.

אמנם אין הוא מכלה באכילתו כל מה שהכינה אמו לכבוד שבת, אבל לשליש ולרביע לא שמענו, והוא אוכל לשובע שלישי או רביע ממה שהכינו לכבוד שבת. הוא אוכל את הקעיק ומכבד עצמו בחתיכות הראויות להתכבד מהדגים ומהבשר שבישלו לכבוד שבת.

הבן הזה אכן אינו מכלה את כל מאכלי השבת, את הראבער'ס של אביו אין הוא לוקח. אבל אם הכינו לאב מאכלים, והבן חזר לביתו לפני אביו, הרי הוא אוכל את כל מה שהכינו לאביו.

אויף לעבען אַ חיי תורה, פאלגען כביכול, דאס איז נישט קיין שומר תורה ומצוות. ער איז נישט קיין כופר במעשה בראשית, ער היט שבת, ער איז נישט קרקפתא דלא מנח תפילין, ער איז נישט מטמם ליבו מיט נבילות וטריפות. אבער אַ שומר תורה ומצוות איז דאס נישט."

היהודי שאינו מעמיד את סדר חייו לחיות חיי תורה, לשמוע בקול ה', אינו בכלל שומר תורה ומצוות. אמנם הוא אינו כופר במעשה בראשית, כי הוא שומר שבת, ואינו בכלל קרקפתא דלא מנח תפילין, וגם אינו מטמם ליבו בנבילות וטריפות. אבל אין הוא בכלל שומר תורה ומצוות.

ומיהו השומר תורה ומצוות, זה השומע בדבר ה'.

אילו היה התלמיד שומע בקול רבו באופן שאנו שומעים בקול ה', הרי שהרבי היה מרחיק את תלמידו מעל פניו, וואלט דער רבי ארויס געווארפען דעם תלמיד, ולא היה מדבר עמו ולא היה לו שייכות עמו, וגם לא היה יכול לשבת עמו באותם ד' מחיצות. התלמיד הזה היה נחשב למורד ברבו.

בחיים הגשמיים, אין אנו משתמשים בהשגות עקומות ומצומצמים אלו, אין דער וועלטליכער לעבען, זענען זיך מיר נישט משתמש מיט אזעלכע קרומע מצומצ'דיגע השקפות.

כשאנו דנים מי נחשב למכבד אביו ואמו, אין אנו דנים אותו בהשגות אלו כפי מה שאנו דנים אם האדם נחשב לשומר תורה ומצוות. רק כשאנו דנים למה שנוגע כביכול לשייכות שיש לנו, אנו דנים עם השגות מצומצמים אלו, מיט אזעלכע מצומצ'דיגע עמהארצ'דיגע השגות, אבל במה שנוגע לעולם הגשמי, אין דער וועלטליכער לעבען, שם אנו דנים עם יותר ישוב הדעת ובשכל.

כשהוכיחו הנביאים את בני ישראל על מה שקיום המצוות הוא באופן של 'בפיו ובשפתיו כבדוני וליבו רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה', הרי שאת המצוות קיימו בשלימות, צורת המצוות בחיצוניות היתה בשלימות. התביעה היתה על מה ש'ליבו רחק ממני'.

אִי איר וואס שטעלט זיך נישט אוועק דער סדר החיים זיינע

על ענין זה אפילו הנביאים לא הוכיחו, מענין זה לא דיברו כלל. מי ששכלו אינו גדל יותר, ההשגות כלפי שמיא, ההשגות מהו שמירת תורה ומצוות אינם גדלים והולכים. אך ההשגות איך להרוויח ממון ולהבין בעניני העולם, בענינים אלו גדל השכל, 'צו פארשטיין אין די זאכען ענטוויקלט זיך דער שכל'. כפי מה שגדלים והולכים, כך מתרחבת השקפת האדם על כל הענינים והוא מבין יותר בכל הענינים.

אך מה שנוגע לשמירת תורה ומצוות, מה שנוגע לקשר ושייכות להשי"ת ולתורה, בזה נשאר האדם כהשגות של ילד קטן, 'מיט די השגות פון אַ קליין קינד'. לגבי אדם זה לא דיברו כלל, כי הוא בעל מום מעיקרו!!!

כשאנו מהלכים ברחובות העיר, אנו שומעים איך מדברים בני אדם. אנו קולטים את ההשגות שיש בעולם, 'די וועלטליכע השגות זענען מיר קולט', ועל פי זה אנו מודדים ומשערים מהו שמירת התורה והמצוות.

ההשגות מהו חשיבות לימוד התורה
כשאנו מתהלכים ברחוב, ואנו שומעים איך שאחד

אילו היה הבן נוהג כלפי אביו ואמו בהנהגה זו, הרי שהיה ממרר את חיי אביו ואמו, 'וואלט פארביטערט געווארען דאס לעבען פון טאטע און מאמע', והיו יודעים שיש להם בן מחוצף ואדם מושחת, 'אַ פארדארבענעם מענטש', באופן זה היו מתייחסים לבנם, וכך היתה ההרגשה של האב והאם כלפי בנם. אבל במה שנוגע לכביכול, על פי השגתינו המצומצמים, 'לויט אונזערע נארישע מצומצמ'דיגע השגות', הוא נחשב לשומר תורה ומצוות.

המקור להשגתנו זו הוא כי השגתנו נוצרו מהרחוב, 'ווייל אונזערע השגות זענען געשאפען אין די גאס'. כפי מה שהרחוב מחשיב מי נקרא שומר תורה ומצוות.

אנו חיים כפי ההשגות שהיו לנו כשהיינו קטנים בני שמונה ותשע שנים, וההשגות שלנו נשארו כפי מה שהיו. על אף שהאדם גדל ושכלו גדל, אבל ההשגות מה נחשב שומר תורה ומצוות נשארו עם אותם ההשגות שהיו לנו כשהיינו קטנים בני שמונה ותשע שנה. השגות אלו לא גדלו אתנו, 'דאס איז נישט מיטגעוואקסען'.

אנו חיים עם השגות אלו, 'און מיט די השגות לעבען מיר'!!

יש לנו להתבונן עד כמה השגתינו הם נגד ה' ותורתו, ועד כמה השגתינו מצומצמות, 'וויפיהל די השגות זענען נגד ה' ונגד התורה, און ווי מצומצם זענען די השגות'.

מצד אחד אנו אומרים על התורה "די הייליגע תורה", ואנו מנסקים את הספר תורה יותר ממה שמנסקים זהב, אבל אין בזה שום חשיבות, 'דאס מיינט גארנישט'.

איזה חשיבות יש לתורה בעיני האדם, אם זה שעוסק בתורה מתוך הדחק עשר שנים לאחר נישואיו וזכה להשגות בתורה יותר ממי שלא למד באותם השנים - כי הרי באותם השנים ישב ועסק בתורה, ותפילתו הוא באופן אחר, והרגשיו הם באופן אחר, 'ער האט אַ אנדער הארץ, ער שפיהרט אנדערשט'.

אם אומרים על אדם זה שילך לעבוד כמו שאר האנשים, נמצא שבאמירה זו אומרים עליו שעל אף התורה והיראת שמים שקלט אדם זה בכל השנים, הרי שהוא דומה בהשגותיו למי שעוסק ביהלומים, 'דער דיימאנט

אומר על אברך שיושב ועוסק בתורה עשר שנים לאחר נישואיו וחי מתוך הדחק, 'און ער מוטשעט זיך', ונשמע איך שאחד אומר, לשם מה לו כל זאת, 'וואס דארף ער דאס', למה אינו יוצא לעבוד לפרנסתו. כששומעים דיבור כזה הרי שהיא עושה רושם אצלנו שאולי הצדק עמו.

אבל חז"ל מלמדים אותנו (ברכות יז:), 'כל העולם כולו נוזנין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת'.

כשהיה רבי חנינא עשר שנים לאחר נישואיו, אילו היה חי בזמננו, הרי שאדם זה היה אומר מה שאמר גם על רבי חנינא בן דוסא למה הוא מרעיב את בני משפחתו, 'פארוואס הונגערט ער אויס זיין משפחה', האם הוא אינו יכול לצאת לעבוד כמו שכולנו עובדים. והיה אומר כן גם על רבי חנינא בן דוסא.

הבת קול אומר, 'כל העולם כולו נוזנין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת'. ואילו יהודי זה מהעוועניו היה אומר עליו שיצא לעבוד. אין כאן שינוי בכלל כי גם

אך במה שנוגע להשגות מהו התורה ומהו חשיבות התורה, הרי שאותה החשיבות שהיה לו לתורה כשהיה שומע את זקנתו אומרת "די הייליגע תורה", כפי מה שהשיג אז מהו התורה, כך הם גם השגותיו עכשיו מהו התורה.

מה שנוגע לביזנועם שלו בזה שכלו גדל, וגם בפאליטיק גדל שכלו, והוא נעשה לידען ולמבין גדול. אבל במה שנוגע לחשיבות התורה, 'שאצען תורה', בזה נשארו השגותיו בדיוק איך ששמע את שזקנתו אומרת "די הייליגע תורה".

דברי זקנתו עדיין נשפכים מפיו, ושפתותיו מנשקים את הספר תורה כפי איך שהיה מנשק את התורה בשמחת תורה בהקפות כשהיה בן תשע שנים, וגם השגותיו מהו חשיבות התורה נשארו כמו שהיה בן תשע שנים, ולכן נשמעים מפיו דברים פסולים אלו, שהוא מדבר דיבורים כנגד ה' וכנגד התורה.

דיבורים אלו נכנסים לאזנינו ועושים רושם. ולמה הם עושים רושם, לפי שאנו חיים עם ההשגות שהיה לנו כשהיינו

שלייפער', שיצא לעבוד למחרת שבעת ימי המשתה שלו.

זה שאומר כן, ומנשק את הספר תורה ואומר על התורה "די הייליגע תורה", הרי מוטב לו שיאמר "די הייליגע דיימאנטען" האבנים והמרגליות הקדושות, וינשק את המרגליות והאבנים היקרות.

איך מגיעים להשגות אלו, 'פון וואנט נעמט זיך דאס'. לפי שכשהיה קטן כבן שמונה וכן תשע שנים אמרה זקנתו שאומרים "די הייליגע תורה". וכשהוציאו ספר תורה בימי שני וחמישי ושבת ובשמחת תורה שלח אביו את כל בניו לנשק את הספר תורה, "אלע קינדערלאך קושען די ספר תורה".

זה נשאר אצלו, נשיקת הספר תורה, ושגרת הלשון של זקנתו "די הייליגע תורה". ואף שהיום הוא כבר זקן כבן ס"ה שנים, הוא משתמש עדיין בלשון זה, "די הייליגע תורה". אפשר שהוא גם עושה תנועות בעיניו, 'אפשר גלאצט ער נאך מיט די אויגען אויך', ומנשק את הספר תורה כלשונה של זקנתו, וכפי מה שנהג בהיותו כבן תשע שנים כשהיה מנשק את הספר תורה.

באלויכטען, זיין שכל וואקסט נישט לויט די דרכי התורה, זה מראה שאדם זה אינו אחוז כלל בענין זה, ער האלט אינגאנצען נישט ביי דעם, שהוא שקוע בעניני העולם, ער איז אַ מענטש וואס ער איז אריין געטוהן אין די וועלט, והשגותיו ושאיפותיו ורצונותיו הם השגות פשוטות של העולם הזה כמו העם הארץ הפשוט ביותר, זענען פשוט'ע וועלטליכע השגות ווי דער גרעבסטער עם הארץ, אלא שיש לו מקצוע שעוסק בתורה. אבל התורה אינו מלמדו דרכי ה', ואין הוא למד מהתורה, די תורה לערענט איהם נישט, און ער לערענט נישט פון די תורה.

יתכן שיעברו על האדם שנים של לימוד התורה בישיבה, ואעפ"כ השגותיו בתורה ישארו כמו שהיו לו בהיותו כבן תשע שנים. ועל אף שלמד מאות דפי גמרא, אבל ההשגות מהו התורה, ההשגות של 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך', נשארו כמו שהיו לו בהיותו כבן תשע שנים.

חומר הדבר כשאין מנצלים את ימי אלול כראוי

הרבינו יונה (שערי תשובה שער א' אות ב'), מביא דברי חז"ל

בני תשע שנים. אילו היינו שומעים ברחוב איך שקטן אחד אומר שהתענוג הגדול ביותר אצלו הוא זריקת אבנים, דיבור זה לא היה עושה עלינו רושם כלל, כי אנו יודעים שזהו דיבור של ילד טיפש, אַ נאריש יונגעל. הלא כך ידבר קטן.

גם כשאנו היינו בני תשע שנים, גם אנו דיברנו באופן זה, וזהו אמת, שכולנו גדלנו מאז, מ'איז זיך אויסגעוואקסען. ההשגות להבין מהו טוב ומה אינו טוב, בזה מתגדל האדם ואינו נשאר עם אותם ההשגות כמו שהיה בן תשע שנים, כי שכלו גדל, ער איז זיך אויסגעוואקסען, ולכן מהלך מחשבתו היום והשגותיו היום אינם כמו קטן בן תשע שנים.

אך מה שנוגע לתורה, בזה נשארו השגותיו כמו הקטן בן תשע שנים. כשהדבר נוגע לעניני העולם האדם לועג האדם להשגות שהיו לו בהיותו קטן בן תשע שנים, לאכט ער זיך אויס אויף די ניין יעריגע השגות וואס ער האט געהאט.

מי שעוסק בתורה ולמרות זאת שכלו אינו מאיר מאור התורה, ושכלו אינו גדל על פי דרכי התורה, זיין שכל ווערט נישט

מחזיק את הממשלה בעם. וכשהיושב בבית האסורים אינו רוצה לצאת לחפשי, הרי הוא מכריז על ידי זה שאין בעיניו שום הבדל בין הישיבה בבית האסורים ליציאה לחפשי, ובוזה הוא מפיל את כל עול המלכות מעליו, והעונש על זה הוא עונש חמור מאוד.

ומבאר הרבינו יונה, שכמו כן כשהשי"ת נותן לנו את ימי אלול והאדם אינו מנצל ימים אלו לתשובה, הרי שהעונש על זה הוא עונש חמור מאוד, לפי שאדם זה פורק מעליו את כל העול של שכר ועונש, כי הוא מראה שלא מפריע לו כלל מה שיעלה בגורלו, ואצלו אין הבדל בין אם הוא חוטא או לאו.

חומר מי שאינו לומד מהתורה
דרכי התורה

**"די זעלבע זאך איז אויב
איינער לערענט תורה,
און די תורה לערענט איהם
גארנישט אויס. ער לערענט זיך
נישט אויס די דרכי התורה. ער
איז נישט פאראינטרעסירט צו
וויסען די דרכי התורה, דעם רצון
ה', וואס דער רצון ה' שטייט אין
די תורה."**

שאמרו, שבחודש אלול השי"ת ממציא את עצמו לבני ישראל שישובו בתשובה. ומי שאינו מנצל את ימי חודש אלול לתשובה מובא שם משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו בית האסורים עבור גנבים, רוצחים ומורדים כמו שיש בכל מלכות.

ויהי היום, והמלך הודיע שהיושבים בבית האסורים יכולים לצאת מבית האסורים, אך אחד מיושבי בית האסורים הודיע שהוא נשאר בבית האסורים ואינו רוצה לצאת לחופשי, ס'גייט מיר נישט אהן די גאנצע פרייהייט, איך דארף עס נישט האבען, והמלך העניש איש זה בעונש חמור.

על מה יצא הקצף שמחמת זה נענש. לפי שבית האסורים הנו כלי שהמלך מעמיד למשול על העם, שעל ידי המורא מהכליאה בבית האסורים הוא יכול להנהיג את העם. אבל אילו לא היה לעם פחד מכליאה בבית האסורים, איך היה המלך יכול למשול בעם, כי כל אחד היה עושה ככל העולה על רוחו ללא שום מוראה של מלכות.

היוצא מזה, שבית האסורים הוא הכלי שעל ידו המלך

הנביאים שהוכיחו את בני ישראל לפני החורבן הוכיחו אותם על מה שקיום המצוות הוא באופן של 'מצות אנשים מלומדה', וליבו רחק ממני, שיש חיסרון בחיות בעת קיום המצוה, וחסרון בחשק בעת קיום המצוה, שיש חיסרון במחשבה בעת קיום התורה והמצוות, 'ס'איז נישטא דער לעבעדיקייט, ס'איז נישטא דער חשק, ס'איז נישטא דער טראכטען בארץ קיום תורה ומצוות'. אבל כשהחסרון הוא במעשים, הרי שזהו מתחת לכל המדרגות שירדו. תוכחתם של הנביאים לא התחילה בעת שהיתה חיסרון במעשים. נמצא שמצב זה הנו רחוקה מכל תוכחה.

ענין פרנסני ככלב

חז"ל אמרו, 'ס'איז דא אין חז"ל', שיש מיני אנשים שכביכול אינו רוצה שום שייכות עמהם ולכן הוא נותן להם חיים. כשם שכביכול נותן מזון לכל חי, ומזמין פרנסה לכל בהמה ולכל חיה ולכל השקצים ורמשים ולכל הדגים שבים, כמו כן האדם שנתרחק עד מאוד מכביכול, גם לו מזמין השי"ת פרנסתו, כמו שהוא מזמין

"**ער** לערענט, אבער ער איז נישט פאראינטרעסירט צו וויסען דעם רצון ה'. ער איז נישט פאראינטרעסירט זיין לעבען אינצושטעלען אופץ רצון ה'. דאס איז דאך מבטל געווען, עוקר געווען, מבזה געווען, דעם ענין פון רצון ה' אינגאנצען".

אותו הדבר הוא אם מי שלומד תורה אך התורה אינו מלמדת אותו מאומה. שאינו לומד דרכי התורה, ואינו חפץ לדעת דרכי התורה ורצון ה'. מהו רצון השי"ת הכתובה בתורה.

אמנם הוא לומד תורה, אך אין הוא מעוניין לדעת מהו רצון ה', הוא אינו מעוניין להעמיד את מהלך חייו על פי רצון ה'. נמצא שאדם זה מבטל, עוקר ומבזה את כל הענין של רצון ה'.

תכלית התורה ע"מ לעשות

כל הענין של מעמד הר סיני, כל הענין מה שלמד משה תורה עם בני ישראל, וציוונו השי"ת הוא "ושמרתם ועשיתם אותם" (דברים ז, יב). אך מי שלומד תורה והלימוד אינו מביאו לידי מעשה, זהו זלזול בכל הענין של מעמד הר סיני.

דבר זה נשכח מאתנו, כי מאן יימר שמה שאנו מצליחים בכל עניינינו זהו לא בבחינת 'פרנסני ככלב', שהשי"ת אינו רוצה לדעת מאתנו, 'דער אייבערשטער וויל אונז נישט וויסען', ואין לו שייכות עמנו, אלא שיש בחינת 'פרנסני ככלב'.

ההבדל בין מי שמתפרנס בדרך של 'פרנסני ככלב' למי שאין מתפרנס באופן זה, הוא איך מתייחסים לאדם זה בשמים. האם ההתייחסות אליו הוא כבעל חי בעלמא או היחס אליו הוא כישראל, זרע אברהם יצחק ויעקב.

ענין בן שלש עשרה למצוות

חז"ל אמרו, 'די חז"ל זאגען אונז' (אבות ה, כו), שכאשר הבחור נעשה בן י"ג שנה הוא נעשה מחויב בתורה ובמצוות. ולמה שנת החיוב הוא כשנעשה הבחור בן י"ג שנה, לפי שלפני שהגיע לשנת הי"ג אין הוא נחשב לבר דעת.

אילו היו שואלים אותנו, היינו אומרים שגם כשהקטן הוא בן עשר שנה ראוי הוא לבוא לידי חיוב של קיום תורה ומצוות, ולמה צריכים להמתין עד שהקטן יגיע להיות בן י"ג שנה.

הפרנסה לכל הדגים שבים ולכל הבהמות והחיות שביער.

ואמרו בגמרא (ב"ב ח.), שכשהיתה בצורת בא אחד לפני רבי ואמר לו 'פרנסני', שביקש דמי צדקה כדי להתפרנס, 'אמר לו בני קרית, אמר לו לאו, שנית, אמר לו לאו, אם כן במה אפרנסך. אמר לו, פרנסני ככלב וכעורב'.

מה היה כוונתו במה שאמר 'פרנסני ככלב וכעורב', כך היה כוונתו: אמנם כאדם רגיל איני ראוי שיפרנסוני, 'אין הכי נמי אלץ א מענטש קומט מיר נישט קיין עסען', לפי שלא עשה מאומה כאדם, אבל עדיין הוא מהלך על רגליו ואינו גרוע מכלב ועורב, ויש ענין זה שהשי"ת מפרנס את האדם כמו שהוא מפרנס כלב ועורב, וזהו מחסדי ה', שהשי"ת הוא משביע לכל חי רצון.

אך צריך לדעת שחסד זה שהשי"ת מפרנס אנשים ככלב, עלול לגרום לנו לשכחה שאנו בני אדם ושיש לנו שיעבוד שאנו צריכים לקיים תורה ומצוות, מאחר שאנו מצליחים בכל עניינינו, 'ס'גייט אונז גוט', ואנו מדמים שלא חסר לנו מאומה. אבל

בסידור, די צעהן בלעטלאך אין דעם סידור מאלט מען אפ מיט די מויל', שכורעים ופוסעים פסיעות ודופקים על הלב, אם כן גם קטן בן עשר שנים יכול להתחייב במצוות, כי גם קטן בן עשר שנים יכול להבין ענינים אלו, שיכרע וישתחוה וידפוק על ליבו ויפסע הפסיעות, ואין אנו צריכים להמתין עד לשנתו הי"ג.

זה שעדיין הילד אינו בקי כל כך בעברי, מאן יימר שבחור בן י"ג שנה אומר כראוי את כל תיבות התפילה, כי גם אנו אין אנו מוציאים מהפה תיבות שלימות, אלא אומרים חצאי מילים. ואם כן כדי לדעת מלאכה זו אינם צריכים להיות בן י"ג שנה.

כן הדבר לגבי הנחת התפילין שאנו מניחים, שאין אנו צריכים שהבחור יהיה בן י"ג שנה. כי מהו החכמה בדבר זה שמניחים הקציצה על היד ועל הראש וכורכים הכריכות, ולאחר התפילה מחזירים את התפילין לתיק התפילין.

ואפילו אם נאמר שתפילין אסורין בהיסח הדעת,

אבל גם אנו מסיחים הדעת בשעת הנחת התפילין. ואילו היה עומד

האמת הוא, שהצדק הוא עם טענה זו, שגם קטן בן עשר שנים יכול להתחייב לתורה ומצוות. מה שחז"ל אמרו שחיוב זה נעשה רק מאז שנעשה האדם בן י"ג שנה - ובזמן חז"ל היו בעלי מוח יותר ממה שאנו היום, ואם אנו בדורנו יכולים להתחייב במצוות מהשנה העשירית, הרי שבימי חז"ל היו יכולים להתחייב במצוות מאז שנעשה הקטן בן שבע שנים.

מה שחז"ל קבעו שרק בן י"ג שנה נעשה הקטן מחויב במצוות, טעם הדבר הוא, לפי צריכים אנו לדעת מהו קיום התורה והמצוות. אם קיום תורה ומצוות היא כמו שאנו עושים, הרי שאפשר לקיים תורה ומצוות מאז שנעשה הקטן בן עשר שנים.

אך זה אינו כך, כי קיום תורה ומצוות היא לשמוע את דבר ה', וכדי לשמוע דבר ה' צריך האדם להיות בר דעת.

היינו שהדבר תלוי מהו קיום תורה ומצוות. אם קיום התורה והמצוות הוא באופן של 'מצות אנשים מלומדה', וגם פחות מזה.

אם מהות התפילה היא שאומרים במהירות את הדפים שיש

שמעק צו מצוות, שנשאר בנו סימנים של קיום המצוות. אצל אחד יש סימנים יותר גדולים, ואצל השני יש סימנים יותר קטנים. אבל אין לנו שייכות עם שמירת התורה והמצוות.

על אחת כמה וכמה בחור שלומד תורה והתורה היא המורה דרך שלו, התורה צריכה לעורר אותנו ולהורות לנו מהו רצון ה' ומהו דרך ה'. אבל אם הלימוד נשאר לימוד קר, אָ געפרוירענע לערנען, ואין אנו מוציאים מהתורה הידיעה מהו דעת תורה ומהו רצון ה'. סימן הדבר שההשגות שלנו קפאו, אונזערע השגות זענען געפרוירען, ונשאר בנו רק ההשגות שקיבלנו כשהיינו קטנים בני תשע שנה, וכך ישארו ההשגות שלנו קפואים לכל ימי חיינו, און אזוי וועלען בלייבען אונזערע השגות געפרוירען ביז די הונדערט און צוואנציג יאהר'.

כשהאדם מבקש למדוד עצמו מהו מדרגתו, עליו למדוד עצמו איך הוא אופן דיבורו, מהו מהלך מחשבתו ומה הם מעשיו. האם המחשבה דיבור ומעשה שלו הם כפי דרכי התורה, או שמא המחשבה דיבור ומעשה שלו הם כפי הנהגתו כשהיה בן

אחד לציין במשך מחצית השעה שהתפילין נמצאים עלינו, כמה דקות ומינוטין מתוכם אנו בהסיח הדעת מהתפילין וכמה רגעים יש לנו דעת, הרי שהיינו מתביישים מהקטן בן העשר שנה.

כן הדבר לגבי ישיבה בסוכה. איזה ריעותא יש בישיבת קטן בן עשר שנים בסוכה, איזה חסרון יש בו, וכי אינו יכול לשתות כוס יין בסוכה. הלא יש לו דעת לשבת בין הדפנות המעוטרות בבגדי שבת ויום טוב ולשתות יין ולטבול החלה בדבש ולזמר זמירות. ולמה צריכים להמתין עד שיהיה הקטן בן י"ג שנה, ובוודאי שיש צדק בטענה זו.

אך התורה מדברת, 'די תורה רעדט אבער', שקיום המצוות הוא מחמת שהאדם מקיים את דבר ה'. קיום תורה ומצוות הם שמיעת דבר ה', ולשם כך צריכים להיות בר דעת.

אם ההשגות שלנו בקיום התורה והמצוות הוא כקטן בן תשע שנים, נמצא שבכל מהלך חיינו אנו ניצבים על דרך אחרת, 'שטייען מיר אויף אנדערע רייד', ואין זה בגדר שומר תורה ומצוות, אלא זהו בגדר שיש לנו איזה קשר לענין המצוות, 'מ'האט עפעס אַ

תשע שנים, ומהלך מחשבתו ומעשיו הם כמו כל האנשים ברחוב. **שטעלען זיינע דרכי החיים**." יסודות וואס דארט זאל ער אוועק

מי שרוצה לגדול בתורה, מי שחפץ לגדול כיהודי, ומי שרצונו להיות מקיים תורה, עליו להוציא מהתורה, מהתורה שבכתב ומהתורה שבעל פה, סימני השולחן ערוך וספרי מוסר, שיבין וישיג מלימודו מהו רצון ה'. ומהידיעה הזו מהו רצון ה' יבנה היסודות שעל פיהם יעמיד את דרכי חיו.

"דער וואס וויל וואקסען אין תורה, דער וואס וויל אויסוואקסען אַ איד, ער וויל זיין אַ מקיים תורה. זאל פון תורה, תורה שבכתב תורה שבעל פה, זאל פון שולחן ערוך, פון ספרי מוסר, זאל ער ארויס נעמען און פארשטיין פון דעם לערנען וואס דער רצון ה' איז. און פון דער רצון ה', דאס זאל ווערען די

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרקי אבות תשפ"ב
פרק ו' המשך משנה א'
שנה ד' • גליון פ"ה

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

פרקי אבות פרק ו - המשך משנה א'

רַבִּי מֵאִיר אָמַר: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמָּה, זוֹכֵה
לְדַבְרִים הַרְבֵּה וכו', וּמְגַלִּין לוֹ רְזֵי תּוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה
כְּמַעֲזֵן הַמִּתְנַפֵּר וּבְנֵהָר שְׂאִינֵו הוֹסֵק, וְהָיוּ צְנוּעֵ, וְאָרְךְ
רוּחַ, וּמוֹחֵל עַל עֲלֻבוֹנו, וּמְנַדְּלֵתוּ וּמְרוֹמְמֵתוּ עַל כָּל
הַמַּעֲשִׂים.

אלהותך - שלא יוכל להשיג
בגדלות השי"ת, והיינו ששני
הענינים הללו כרוכים כאחד.

וזהו 'מגלים לו רזי תורה', היינו
שהלומד תורה לשמה
זוכה לסייעתא דשמיא, שכן
הסייעתא דשמיא שזוכה לו
האדם, הוא על פי השגותיו. ומי
שעל פי מדרגותיו ועל פי שלימותו
חסרים לו רזי תורה, לפי שהוא
לומד תורה לשמה, והוא מבקש
לדעת טעמי התורה, והוא מבקש
להכיר את אלקותו, הרי הוא זוכה
שמגלין לו רזי תורה, לפי שהוא
עומד עכשיו במדריגה זו, וכפי
מדריגת האדם, כן יזכה לסייעתא
דשמיא.

כמו כן, מי שעוסק בגמילות
חסדים, הרי שיזכה
לסייעתא דשמיא לפי ההתעסקות

ומגלין לו רזי תורה. ובביאור
המפרש: **כשיהיה**
באדם כל המעשים האלו, ותהיה
התורה והמצוות מאושרת בידו -
שאושרו של האדם יהיה התורה
והמצוות, וצריך לידע עקרים
ולידע הבורא שבראו - ממילא
יבקש האדם הלומד תורה לשמה
לידע טעמי ועיקרי התורה, לידע
פנימיות התורה, ויבקש ללמוד
מידותיו של הקב"ה, ויזכה שיגלו
לו רזי התורה וכתוב בדניאל (ד.
ו), וכל רז לא אנס לך, כך כתב ר'
שלמה בן גיבורל ז"ל, ואשר לא
הכיר אלהותך איך תבוא בלבו
אמונתך - שמי שאינו יודע ומכיר
במידותיו של הקב"ה, לא יוכל
לבוא לידי האמונה הנכונה
בהשי"ת, ואשר לא תבוא בלבו
אמונתך - מי שאין לו את האמונה
הנכונה בהשי"ת, איך תבוא

שכאשר לומדים ענין אחד, על ידי לימוד הגמרא או לימוד דברי הראשונים, נמשכים לעוד ענינים, כי בכדי להשיג ענין אחד הרי הוא צריך לדעת עוד הלכות, וזה הכוונה שנעשה כמעין המתגבר, שעל ידי לימוד ענין אחד ישיג עוד ענין. וכל ימיו לא יספיק ללמוד התורה ועקריה, כמו שאמר רוד ע"ה (תהלים קיט, צו), לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד.

שנינו באבות דרבי נתן (פרק כ"ז), **אדם שלומד תורה למה הדבר דומה, לאחד שהיה ממלא מים מן הים ומטיל ליבשה, הים אינו חסר והיבשה אינה מתמלא, והיה מקצר בדעתו - שאינו רואה שפעל איזה דבר, שהים נשאר מלא כמו שהיה, וכמו כן היבשה נשארה יבשה כמו שהיה, ולא ראה שפעל איזה דבר, אמרו לו, מפני מה אתה מקצר בדעתך, בכל יום טול שכר דינר זהב - שאמנם אין הוא רואה בעיניו מה שפעל במלאכתו, אבל הוא זוכה בכל יום לקבל את שכרו.**

אף מי שלומד תורה, אינו יכול בכל ימיו ללמוד הכל, ואפילו חי אלף שנים - כאשר האדם ירצה למדוד עצמו עד כמה

שלו, שירגיש בעצמו היכן הוא מקום שצריכים שם לחסדיו, ויהיה לו הכוח לשתף את מי שהוא צריך בפעולות של עשיית חסד, ויזכה לקיים את החסד מתוך הצלחה ובחן ובחסד. שזהו הסייעתא דשמיא שהאדם זוכה לו בעבודת ה'.

מי שמבקש לעסוק בתורה לשם שמים ולגדול תלמיד חכם, מן השמים יתנו לו את האפשרות לגדול תלמיד חכם, שישגי את לימודו. ויזכה למנוחת הנפש שיוכל ללמוד מתוך הצלחה.

מי שלומד תורה לשמה והוא קרוב להשי"ת, השי"ת נותן לו סייעתא דשמיא בעשייתו, שמגלין לו רזי תורה. כי כדי לזכות לסייעתא דשמיא צריכים ללמוד תורה לשמה, ובלאו הכי לא יזכה לסייעתא דשמיא עצומה זו, כי כל אחד לפי השתדלותו בעשיה לשם שמים, הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא.

ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק. ובביאור המפרש: כשילמוד אדם הלכה אחת, מושכה לחברתה, עד סוף כל העולם - שעל ידי לימוד הלכה אחת, הרי הוא נוגע בעוד הלכה,

מהתמדת הראשון, ואפשר שהוא מתמיד יותר גדול, ובנוסף לזה יש לו מידות טובות, שאינו כעסן ואינו מחפש אחר הכבוד, ואינו מתגדל על האחרים, ויש לאדם למדוד עד כמה זכה לתורה רק כפי עמלו בתורה.

בדרך כלל אנו מודדים את ידיעת התורה על פי הזכרון, שנבחנים כפי מה שזוכרים, או על פי ההבנה, וכאשר ימדדו את האדם כפי מידה זו, נמצא שהראשון הוא יותר חשוב, אבל בברייתא שנינו כיצד יש למדוד, וכאשר נמדוד את האדם כמידה השניה, נמצא שהשני חשוב מן הראשון.

הנה כשאחד יש לו שפלות הרוח, כשהוא רואה שאינו זוכר את תלמודו מחמת שאינו בעל זכרון, או שהוא רואה שאינו מבין כל מה שלומד, ומשום כן הוא מכיר שלא יזכה לכבוד, ומחמת כן אין הוא מחפש אחר הכבוד, יש לדעת שאין כאן עניויות, רק שהוא בעל גאוה אמיתי.

ונבאר - יש לך שנים שיוצאים לעסוק במסחר, שניהם

זכה לתורה, לא ימדוד עצמו לכמה תורה כבר זכה, אלא ישמח בעצם הדבר מה שהוא זוכה לעסוק בתורה, שעל זה יטול שכר.

כי התורה מקדשת ומטהרת את האדם, ואין טהרת התורה תלויה לפי כמה דפי גמרא כבר קנה וכמה סימנים שולחן ערוך הוא יודע, שאם יתבונן כמה תורה זכה כבר, הרי הוא דומה לאותו שהיה ממלא מים מן הים והטיל ליבשה, שלא ראה את התועלת במעשיו, שכן הים נשאר מלא במים, והיבשה נשאר יבשה כמו שהיתה.

כמו כן אין טהרת התורה תלוי כפי כמה תורה כבר קנה, אלא הדבר תלוי לפי כמה שהוא עוסק בתורה. שכפי מה שעסק בתורה כן יזכה לטהרה שמגיעה על ידי לימוד התורה.

לפעמים יתכן, שהאדם למד הרבה תורה ויודע ללמוד הרבה, אבל מידותיו מושחתות, שהוא בעל גאוה או קפדן, או שהוא רודף אחר הכבוד ואינו יכול לראות בטובת השני. לעומת זאת יתכן אחד שאינו בעל זכרון או שאינו בעל תפיסה, והוא לומד תורה בהתמדה גדולה, בהתמדה שאינה פחותה

הנכסים שזוכה לכבוד או השני שנכנס בלא גאווה?.

האמת היא, שיתכן ששניהם דומים במידת הגאווה שלהם, אלא שהראשון הצליח ובא לידי גאווה, ואילו השני לא זכה לבוא לידי גאווה, שאין מי שמכבדו, אבל שניהם הם רודפים אחר הממון ואחר הכבוד. רק שהשני אינו מצליח ברדיפתו. הראשון הצליח ברדיפתו וזכה לממון ולכבוד, והשני לא הצליח ברדיפתו.

ענין זה הוא בכל ענין וענין, שנים יושבים ועוסקים בתורה, האחד הצליח בתלמודו, ועל ידי כן מכבדים אותו, ואילו השני לא זכה לזכור את תלמודו, וממילא אין לו כבוד, אבל אפשר שגם השני לקוי במידת הכבוד, אלא שיש לו מעלה מסויימת, שסוף סוף אין הוא טובל בכבוד, ויש לו רק שאיפה של כבוד, אבל שניהם לקויים במידת הכבוד, אלא שאחד מהם הצליח בשאיפותיו וזכה לכבוד והשני לא זכה לכך.

דרך העולם הוא, שזה שלא הצליח בתורתו או במסחרו, הרי הוא מדבר בגנותו

שואפים להיות עשירים גדולים, אבל אחד מהם מצליח והוא נעשה עשיר גדול, ואילו השני, גם לאחר שהוא עוסק במסחר במשך שש שנים הרי הוא עומד באותו המקום שעמד שם ביום שנכנס למסחר. מיהו רודף אחר הממון יותר גדול מהשנים? האמת הוא ששניהם שווים, אלא שזה הצליח במסחרו וזה לא הצליח, אבל שניהם שווים במידת רדיפת אחרי הממון, אלא שזה שהצליח במסחרו.

כשיש מלווה מלכה בבית המדרש, את המצליח במסחרו מושיבים במזרח ומדברים בשבחו, ויש לו הנאה ממה שמדברים בשבחו, וגם הוא בעצמו מדבר דרשה, והוא נזהר עם מי הוא מדבר וכיצד הוא מדבר, ואילו השני שלא הצליח במסחרו, מאן דכר שמיה, שאין יודעים כלל שהוא נמצא, וכאשר הוא משתתף במלווה מלכה הרי הוא יושב אצל כל אותם שהם בדרגתו, ואיש אינו מדבר ממנו, הרי הוא נכנס ללא גאווה ויוצא ללא גאווה.

בעת עלינו להתבונן מיהו יותר לקוי במידת הגאווה, בעל

תורה מתוך עניוּת, והרי הוא אדם קדוש, והשני הוא רק אדם חיצוני.

אבל זה פשוט שהוא יסכים מיד לדבר, שהרי זה שנים שליבו כואב לו כשהוא רואה בהצלחתו של השני, ואם יוכל להיות כמו השני, כמה כאב לב היה נחסך ממנו, ובוודאי שהיה עונה למלאך שאין לו שום ספק בדבר, והוא מבקש להיות כמו השני, ותיכף היה נעלם כל שפלותו וענוותנותו, ובבת אחת היה נגמר כל שיטתו.

כי באמת שכל שיטתו הוא פועל יוצא מהגאווה, שגאותו מלמדת אותו כיצד לבטל את הצלחתו של השני, כי אכן חבירו גדול ממנו והוא פחות ממנו, ועל ידי גאותו הוא מצליח למצוא הדרך כיצד לבטל את חבירו ולרומם את עצמו, אבל אם יוכל להיפטר מכל הצרה, אין לך אושר גדול מזה, ששוב לא יהיה לו הסיבה לבוא לידי קנאה וחלישות הלב, שכן כל 'שיטתו' נובעת מחמת שהוא רואה בהצלחתו של חבירו, שחבירו זוכה לכבוד ויושב במלווה מלכה בשולחן הכבוד, וממילא הוא לוקח לו את מידת

של מי שהצליח ה' דרכיו. ראו איך שפלוני לקוי במידת הגאווה, ואין שום ערך לתורתו, שהוא מלא בגאווה, ופסוק אחד תורה מתוך עניוּת הרי זה שווה מהרבה תורה שלומדים בגאווה. האדם הזה מדמה שהוא עניו, כי הוא לומד תורה מתוך עניוּת, ואילו תורתו של השני הוא מלאה גאווה.

הנה במה שהוא מדבר בגנות תורתו של השני שיש בו גאווה, אפשר שיש בזה מן הצדק, אבל ידע שהמום שהוא פוסל בו את השני, שייך גם בו, שאם אין ערך לתורת השני, גם בתורתו אין יותר ערך. אולי יש בו משהו חשיבות כחוט השערה לפי שאינו טובל בפועל בכבוד, אבל אין בו יותר חשיבות אפילו כחוט השערה.

הרי אילו נשאל אותו אדם כשאיש אינו שומע, שיכולים להביא אליו את המלאך הממונה על הזכרון או על ההבנה, ואפשר להחליף את כשרונותיו בכשרונותיו של חבירו, וברגע אחד יהיה בעל כשרון כמו השני. הנה לשיטתו היה צריך לענות הס מלהזכיר, שהרי השני לומד תורה מתוך גאווה, ואילו הוא לומד

בדרכיו, וכמו שנאמר שם בתחילת הפסוק ומה ה' דורש מעמך.

וארך רוח. ויזהר שלא לבוא לדי כעס. ובביאור המפרש: **שנינו בתורת כהנים** (פרשת שמיני פ"ב), **אמר רבי יהודה, חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו, בוא וראה, כמה קשה הדבר** - כמה חמור הוא מידת הכעס, וכמה הפסד יש על ידי מידת הכעס, **שגרמה למשה לטעות קודם מיתתו, אני משיב לו על דבריו** - הוא בא לבאר את דבריו, **מי גרם לו שטעה** - בשעת מלחמת מדין, **אלא לפי שהקפיד** - כשכעס על קציני החיל כשלא הרגו את נשות מדין.

מזה יש לנו ללמוד חומר מידת הכעס, שהרי טעם הכעס של משה רבינו היה כמו שנאמר בפסוק: 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה'' (במדבר לא, טז), הרי שכעסו היה לשם שמים, ואעפ"כ בא לכלל טעות.

הרי שגם בעניני שמים צריך האדם להיות ארך רוח, ואף שיש גבול בדבר, אבל באופן כללי

הכבוד על ידי מה שהוא מבטל את השני.

השורש של שניהם שווה הוא, אלא שזה עוטף את הכבוד בגאווה, וזה עוטף את הכבוד בענווה, אבל שורשם שווה. מה שנמצא בפנים הוא כבוד, אלא שזה מעטף את הלכלוך עם שק של זוהמא, וזה מעטף את הלכלוך בתוך בגד של שיראין, אבל בגד השיראין אינו משנה את המהות שיש בפנים, שבפנים יש שנאה וקנאה וכבוד וגאווה.

ענין זה מבואר באבות דרבי נתן, שהחשיבות של לימוד התורה אינו נמדד בידיעת התורה, כי אם בלימוד התורה ובידיעת התורה, ועל זה נוטלים את השכר.

והוי צנוע. ובביאור המפרש: **כדכתיב** (מיכה ו, ח) **והצנוע לכת עם אלקיך, מכאן לתלמיד חכם שצריך להיות צנוע בכל מעשיו** - שהלומד תורה לשמה עליו להיות צנוע בכל דרכיו, שלא להתגאות בידיעותיו, ושלא להראות את חשיבותו, וזהו רצון הבורא, שיהיה האדם צנוע

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים - הנה

כשהאדם עושה מעשים פחותים, נופל האדם על ידי המעשים, שכפי פחיתות המעשים שעשה, כן הוא נפילת האדם.

אכן התלמיד חכם שנוהג על פי כל המידות שמנה התנא, שהוא צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו, הרי הם מעשים גדולים וחשובים, ועל ידי כן מתגדל התלמיד חכם. לפי שהמעשים הם מעשים חשובים, וכאשר רואים את המעשים הללו, רואים שהרי זה מעשה של אדם חשוב, שכפי מה שמרבה התלמיד חכם במעשים הללו, על ידי כן מתגדל ומתרומם התלמיד חכם.

מעשים פחותים מורידים את האדם, ומעשים חשובים מרוממים את האדם, לפי שרואים שמעשים אלו באים מאדם חשוב וגדול.

צריך שיהיה מידת ארך רוח גם בעניני שמים. מכאן אמרו (לעיל פ"ב מ"ז), ולא הקפדן מלמד, קל וחומר, ומה משה רבינו על שהקפיד שעה אחת שכח את דבריו, קל וחומר שאר בני אדם, כמה גדולה המידה שיהיה אדם ארך רוח לתלמיד, אם שואל התלמיד.

ומוחל על עלבונו וכו' ובביאור המפרש: **כבר שנינו** (שבת פח:), **לעולם יהיה אדם מן הנעלבים ולא מן העולבים** - זהו טובה וברכה לאדם מה שהוא מהנעלבים ואינם עולבים, שהנה בדרך העולם כשאחד פוגע בשני, הרי הוא חושב שעוד ינקום בשני על מה שעשה לו, וישוב ויפגע בו, אבל חז"ל מלמדים אותנו, שלעולם יהיה אדם מהנעלבים ואינם עולבים, **ולא ראוי לתלמידי חכמים אלא שיהיו מוחלים על עלבונם.**

וכשיהיו בתלמידי חכמים כל המידות האלו אז -

גליון זה נתנדב לטובת רפואתו השלימה של
כ"ק מרן האדמו"ר מקאסוב שליט"א
מוותיקי תלמידי מרן ראש הישיבה זי"ע
ויהי רצון מלפני שוכן מרומים
שישלח רפואה שלימה במהרה
לכ"ק מרן רבי שרגא פייוויש בן מלכה שליט"א
ובוכות לימוד התורה והפצתה
תעמוד לו לזכות ולרחמים ולרפו"ש בקרוב בתושחו"י,
אכ"ר